

Познатата и непозната съдебна власт

Есе

Всеки рано или късно се озовава в ситуация, в която се налага да се консултира с юрист. Купуваш имот – свързваш се с нотариус, смяташ се за онеправдан – срещаш се с адвокат, има юридически казус на работното място – фирмата се обръща към своя юрисконсулт. Намесата на юриста е наложителна във всеки един случай, който изисква синхронизиране на личните намерения с разписаното от закона. И докато ролята на адвоката се простира до установяването на хармония между личните стремежи на клиента и законовите разпоредби, работата на съдебната власт, в лицето на съдии и прокуратури, е да гарантират постигането именно на тази хармония. От своя страна, най-изтъкнатите сред всички съдии – конституционните, трябва да следят доколко самите закони не противоречат на най-висшия такъв – Конституцията - гарантът за всички граждански свободи, е олицетворение на формулирания от Жан-Жак Русо „обществен договор“. На голяма част от обществото в България тази същност на съдебната власт е напълно непозната. Малцина са тези, които съзират в третата власт блюстителя на законността в държавата. Но от друга страна, в общественото мнение е установена една различна представа за правосъдната система – познатото ѝ лице е на компрометирана и изпълнена с порочни практики затворена система. Съдебната власт има нужда да се отърси от това свое шизофрено състояние, а това действително е най-голямото предизвикателство пред управляващите България правителства след знаменития 10-ти ноември 1989г.

Несъвместимостта на двете представи за съдебната власт у българското общество е ясен индикатор за сериозните проблеми на системата и крещящата нужда от нейното реформиране. Изличаването на „познатата“ и утвърждаването на „непозната“ за българския гражданин същност на съдебната система трябва да бъде опорна точка на тази реформа, а нейната крайна цел – възраждането на вече замиращото чувство за справедливост у всички български граждани.

Неоспоримо е, че общественото мнение в настоящия век на масовите комуникации се формира от медиите – телевизии, радиа, електронни издания и пр. Неслучайно те носят събирателното название „четвърта власт“. От нея се очаква да

информира гражданите относно актуалните събития в национален и световен мащаб, за да бъде то запознато с всичко случващо се в държавата, на континента и планетата. Разбира се, най-сериозно внимание от медиите получават изпълнителната и законодателната власт, тъй като дейността им засяга пряко абсолютно цялото население. Но що се отнася до случващото се в съдебната власт в България – то почти винаги има подчертано негативен привкус, когато бъде отразено от „четвъртата власт“ - от поредното жестоко престъпление, разминало се с оправдателна присъда, безкрайно дългото проточване на делата, получили известност като „висящи“, и новия критичен доклад на Европейската комисия за нуждата от реформа в правораздаването, до съмненията за корупция и манипулации, водещи до пълна неефективност на системата. Тези стряскащи акценти обуславят доминацията на убеждението, че съдебната власт в страната е зависима от интересите на политически и икономически кръгове, и води след себе си най-страшното – тревожно нарастващия така или иначе висок процент на обществено недоверие в съдебната власт, според последните данни на НСИ. Тази притеснителна статистика е само една илюстрация на и без друго накърненото чувство за справедливост у среднестатистическия българин, което от своя страна подсилва и цялостното усещане за липсата на държавност в държавата ни. Това предполага разглеждането на масовото недоверие в съдебната система само и единствено като един отчаян апел и към депутатите, и към магистратите, и към правосъдното министерство за постигането на консенсус в полза на скорошни и коренни промени в правораздаването, съобразени изцяло с моделите и препоръките на Европейския съюз.

Да се върнем отново на медиите в България. Както стана ясно, в най-висока степен тяхната дейност е свързана с отразяване на работата на изпълнителната и законодателната власт, тъй като тя засяга абсолютно цялото население. В действителност обаче, на отделния гражданин от една страна, много по-често се налага да се свързва със съдебната власт, отколкото с останалите две, и от друга, работата с нея засяга пряко неговите лични интереси, а не обществените. Именно, когато трябва да бъде защитен интересът на личността, се разкрива втората същност на съдебната власт – „непознатата“ за обществеността. Тази същност на властта – на безпристрастната, гарантираща за спазването на законите институция, е единствената, която има значение и единствената, която трябва да съществува в представите на всички граждани. Но днес на нея се осланят малка част от българите и това, естествено, е взаимосвързано с вече споменатия висок процент на недоверие в системата. Още

повече, за тази ѝ същност не може да се чуе или види нищо в медийното пространство, което, разбира се, не е по вина на журналистите. А имайки предвид фактът, че нито един магистрат не е получил ефективна присъда за корупция, излиза, че виновни за споменатата статистика на НСИ вътре в правосъдната власт няма.

Разбира се, има и много други, второстепенни причини в България масово да се смята, че правораздаването „раздава“ всичко, но не и правда. От значение е нейната закостенялост в методите на работа, което прави трудно навлизане на модерните технологии в работния ѝ процес. Също така, трудност причинява и строгият, изпълнен със сложни юридически термини и специфики, език на съдебната власт, както и множеството бюрократични формалности, с които всеки трябва да се съобразява. Тези неща са отблъскващи и откровено непонятни за голяма част от хората, чиито и най-елементарни действия са обречени на провал, ако не са консултирани с юрист. Не на последно място стои и затвореността на системата, която я превръща в труднодостъпна за гражданите, което неминуемо влияе и върху ниското ниво на обществена заинтересованост от случващото се в съдебните зали. В борбата с този проблем инициативи от рода на „дни на отворените врати“ в съдилищата са адекватни и трябва да бъдат поощрявани и по-често осъществявани. Защото само когато обществото е запознато с конкретната ситуация и належащите проблеми в правораздаването, то може да заема смислена позиция и да оказва своето влияние по посока изтриването на „познатото“ и издигането на „непознатото“ лице на съдебната власт в България.